

Förnyad riksdagsbehandling av vissa ändringar i lotterilagen (1994:1000)

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2001/02:47 Förnyad riksdagsbehandling av vissa ändringar i lotterilagen (1994:1000) jämte två motioner väckta med anledning av propositionen.

Vissa av riksdagen tidigare antagna ändringar i lotterilagen har anmälts till EU-kommissionen som nytt förslag. Anmälan har inte ådragit sig några synpunkter från EU-kommissionen eller övriga medlemsstater. Regeringen föreslår nu att riksdagen skall anta dessa delar av lotterilagen på nytt.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till ändringar i lotterilagen avseende upphävande av vissa paragrafer och införande den 1 februari 2002 av motsvarande paragrafer i lagen (propositionens förslagspunkter 1 och 2).

I betänkandet finns två reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden	4
Bakgrund	4
Regeringens förslag	5
Motioner	7
Utskottets ställningstagande	7
Reservationer.....	8
1. Ändringar i lotterilagen (m).....	8
2. Ändringar i lotterilagen (kd, c, fp).....	8
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	10
Propositionen.....	10
Följdmotioner	10
<i>Bilaga 2</i>	
Propositionens lagförslag	11
2.1 Förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000)	11
2.2 Förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000)	12
<i>Bilaga 3</i>	
Utdrag ur prop. 1996/97:7	16
<i>Bilaga 4</i>	
Utdrag ur prop. 1998/99:80	24

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

Ändringar i lotterilagen

Riksdagen antar regeringens förslag till

dels lag om ändring i lotterilagen (1994:1000), (lagförslag 2.1). Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:47 punkt 1 och avslår motion 2001/02:Kr2 i denna del,

dels lag om ändring i lotterilagen (1994:1000), (lagförslag 2.2). Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:47 punkt 2 och avslår motionerna 2001/02:Kr1 och 2001/02:Kr2 i denna del.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (kd, c, fp)

Stockholm den 20 november 2001

På kulturutskottets vägnar

Inger Davidson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger Davidson (kd), Åke Gustavsson (s), Elisabeth Fleetwood (m), Agneta Ringman (s), Annika Nilsson (s), Charlotta L Bjälkebring (v), Lennart Fridén (m), Eva Arvidsson (s), Jan Backman (m), Paavo Vallius (s), Lars Wegendal (s), Peter Pedersen (v), Dan Kihlström (kd), Roy Hansson (m), Ana Maria Narti (fp), Hillevi Larsson (s) och Marianne Andersson (c).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör tillstyrka regeringens förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000) (propositionens förslagspunkter 1 och 2).

Riksdagen bör vidare avslå motionerna 2001/02:Kr1 och 2001/02:Kr2, *jämför reservationerna 1 (m) och 2 (kd, c, fp)*.

Bakgrund

Lotterilagen (1994:1000) trädde i kraft den 1 januari 1995.

Den tekniska utvecklingen och uppfinningsrikedomen inom spelbranschen ledde till att riksdagen redan 1996 beslutade om vissa ändringar i lagen (prop. 1996/97:7, bet. 1996/97:KrU2, rskr. 1996/97:41). Bland annat ändrades 6 § på sådant sätt att en vidare krets av automatspel nu ryms under automatspelsbegreppet. Bakgrunden till denna ändring var vissa problem i rättstillämpningen som den tidigare avgränsningen av begreppet varuautomatspel givit upphov till. Syftet med ändringen var att tydliggöra att spel på s.k. lyckohjul hör till automatspel i lotterilagens mening. Vidare infördes ett förbud i 24 a § samma lag mot att lämna tillstånd till andra automatspel än de som anges i 6 §, dvs. varuspels-, penning-, värde- och skicklighetsautomater. Ändringarna, som trädde i kraft den 1 januari 1997 (SFS 1996:1168), föregicks inte av ett anmälningförfarande till Europeiska unionens kommission (EU-kommissionen).

Riksdagen beslutade 1999, i samband med behandlingen av propositionen Kasinospel i Sverige m.m., om vissa ytterligare ändringar i lotterilagen (prop. 1998/99:80, bet. 1998/99:KrU11, rskr. 1998/99:229). Bland annat begränsades möjligheterna enligt 25 § lotterilagen att meddela tillstånd till spel på varuautomater. Sådant tillstånd får enligt den nya lydelsen lämnas endast om spelet anordnas i samband med en offentlig nöjestillställning i form av tivoli eller liknande. Vidare föreskrivs i 37 a § att en vinst som betalats ut i samband med spel på en varuspelsautomat inte får lösas in mot en annan vara eller mot kontanter. Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 1999 (SFS 1999:358). Inte heller dessa ändringar föregicks av ett anmälningförfarande till EU-kommissionen.

Sedan bestämmelserna trätt i kraft har det satts i fråga om de aktuella lagändringarna utgör sådana tekniska föreskrifter som borde ha anmälts till EU-kommissionen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster som trätt i stället för rådets direktiv 83/189/EEG av den 28 mars 1983 om

ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter. EU-kommissionen och de övriga medlemsstaterna har möjlighet att lämna synpunkter på anmälda förslag. Detta skall ske inom tre månader från det att EU-kommissionen tagit emot förslaget.

I ett yttrande den 29 januari 2001 gjorde Kommerskollegium bedömningen att ändringen av automatspelsbegreppet i 6 § lotterilagen och införandet av tillståndskravet i 24 a § samma lag borde ha anmälts till EU-kommissionen och att övervägande skäl talade för att även förbudet i 37 a § lotterilagen borde ha anmälts på detta sätt.

Hovrätten för Västra Sverige och Hovrätten över Skåne och Blekinge har i domar under år 2001 konstaterat att vissa av ändringarna i lotterilagen inte föregåtts av ett sådant anmälningsförfarande som avses i direktivet 98/34/EG och därför inte kunnat tillämpas mot enskilda.

Lotteriinspektionen har i skrivelse den 19 mars 2001 till regeringen uppgett att det för närvarande råder osäkerhet bl.a. hos rättsvårdande myndigheter om vissa av lotterilagens bestämmelser kan göras gällande mot enskilda. Av inspektionens skrivelse framgår vidare att den uppkomna situationen utnyttjas på så sätt att ett växande antal automater sätts ut.

Regeringens förslag

Det som nu sker på spelautomatområdet är enligt regeringen oroande och oacceptabelt och går stick i stäv med vad riksdagen har beslutat. Grunden för regleringen av spel- och lotterimarknaden är i Sverige, liksom i övriga Europa, att bedrägerier och sociala problem till följd av spel skall motverkas samt att inkomster från spel skall komma allmänna eller allmännyttiga ändamål till godo.

Spel på s.k. enarmade banditer och liknande automater förbjöds i Sverige redan 1979. Skälen för förbudet var att dessa automatspel, som gav vinst i form av pengar, inte hade fått en från social synpunkt acceptabel form och att det var principiellt otillfredsställande och stötande att allmänhetens spelbenägenhet och de sociala problem som dessa spel orsakade skulle få utnyttjas i enskilt vinstsyfte. Enligt regeringen har det, i privat vinstintresse, nu skett en markant ökning av förekomsten av spelautomater som inte är tillåtna enligt den svenska lotterilagen. Bland annat har det ställts ut s.k. lyckohjul, vilka ofta i stor utsträckning påminner om enarmade banditer. Skillnaden ligger främst i vinstutbetalningen. De s.k. lyckohjulen betalar inte ut vinsten direkt ur automaten, utan utbetalningen sköts av personalen i den lokal där automaten är placerad.

Enligt regeringen bedrivs spel med höga insatser och mycket talar för att stora belopp omsätts. Poliser och kommunala tjänstemän uttrycker sin oro eftersom de inom sina ansvarsområden upplever problem bl.a. på grund av att barn och ungdomar kommer i kontakt med spelen. Det pågår således enligt regeringen en utveckling som inte till någon del är förenlig med de grunder som den svenska lotterilagstiftningen vilar på.

Mot denna bakgrund ser regeringen det som angeläget att så fort som möjligt undanröja den osäkerhet som uppstått så att automatspelsmarknaden kan fungera på sätt riksdagen har bestämt. Regeringen har därför funnit det lämpligt att låta anmäla de ifrågasatta ändringarna av lotterilagen till EU-kommissionen. Ett sådant anmälningsförfarande kan dock inte ske avseende en av riksdagen redan antagen lag. Endast förslag kan anmälas. Kommerskollegium har därför, på Regeringskansliets uppdrag, till EU-kommissionen anmält ändringar av lotterilagen av samma materiella innehåll som de ändringar som redan antagits av riksdagen. Den i direktivet föreskrivna tre månader långa fristen för EU-kommissionen eller övriga medlemsstater att lämna synpunkter på de anmälda ändringarna har löpt ut utan att några synpunkter lämnats. Det föreligger således enligt regeringen inte något EG-rättsligt hinder att anta ändringarna på nytt.

Eftersom anmälningen endast kunnat avse förslag – och inte redan antagna lagändringar – är regeringen nu hänvisad till att på nytt föreslå att riksdagen antar de aktuella ändringarna i lotterilagen. I samband härmed måste, av formella skäl, de lagändringar som redan beslutats upphävas.

De ändringar i lotterilagen som regeringen nu på nytt föreslår att riksdagen antar är främst sådana bestämmelser som i skilda sammanhang har satts i fråga på grund av direktivet om anmälningsskyldighet. Ändringsförslagen innefattar emellertid också att vissa andra bestämmelser i lotterilagen, där det möjligen skulle kunna sättas i fråga om anmälning borde ha skett, skall behandlas på motsvarande sätt.

Regeringen föreslår att ändringarna skall träda i kraft den 1 februari 2002 och att några övergångsbestämmelser inte skall gälla. Regeringen anför att det för aktörerna på spelmarknaden bör ha framstått som uppenbart att regeringen skulle komma att vidta åtgärder för att snabbt stoppa en utveckling på spelautomatmarknaden som går stick i stäv med vad riksdagen beslutat. Det kan därför enligt regeringen inte anses motiverat att med övergångsbestämmelser begränsa en eventuell ekonomisk skada för aktörer som i den uppkomna situationen valt att investera i automater av nu aktuellt slag.

Eftersom inga förändringar gjorts i förhållande till de tidigare propositionerna finner regeringen inte anledning att kommentera ändringarna på annat sätt än genom hänvisning till tidigare propositioner (intagna som *bilaga 3* och *4* i detta betänkande).

De ändringar i lotterilagen som trädde i kraft den 1 januari 1997 och den 1 juli 1999 föregicks av en bred remissbehandling. Regeringen föreslår i denna proposition endast att vissa av dessa ändringar på nytt skall antas av riksdagen. Någon särskild remissbehandling av detta ärende har därför inte ansetts behövlig.

Regeringen har inte nu inhämtat Lagrådets yttrande. Enligt regeringens bedömning skulle Lagrådets hörande sakna betydelse eftersom Lagrådet redan tidigare granskat de aktuella lagförslagen och då lämnat dessa utan erinran (prop. 1996/97:7 s. 40 och prop. 1998/99:80 s. 84).

Motioner

Motionärerna bakom motion Kr1 (m) föreslår att det skall införas övergångsbestämmelser när det gäller varuspelsautomater och då i första hand beträffande 25 och 37 a §§ lotterilagen. Motionärerna anför att det är högst rimligt att det införs övergångsbestämmelser med hänsyn till att rättsläget varit oklart och att det inte har varit möjligt att förutse när en omprövning av lagen skulle äga rum.

För att ge företag som är verksamma i spelbranschen en möjlighet att ställa om sin verksamhet föreslår motionärerna bakom motion Kr2 (kd) att regeringens förslag till ändringar skall träda i kraft den 1 juli år 2002. Motionärerna påpekar att situationen har varit mycket oklar för många småföretagare på spelmarknaden under de senaste åren och att ingen kunnat ge klara besked om lagen varit tillämplig eller inte eller vad som skulle ske i framtiden. Det är enligt motionärerna först i och med den nu aktuella propositionen som rättsläget blir tydligt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har nu att ta ställning till förslag till ändringar i lotterilagen som inte innebär några ändringar i sak. Utskottet har tidigare behandlat och kommenterat förslag av samma innehåll (bet. 1996/97:KrU2 och bet. 1998/99:KrU11). Utskottet, som inte nu finner skäl att kommentera förslagen på nytt, tillstyrker regeringens båda förslag (propositionens förslagspunkter 1 och 2) till ändringar i lotterilagen.

När det gäller motionsförslagen om ikraftträdande och övergångsbestämmelser anser utskottet i likhet med regeringen att det för aktörerna på spelmarknaden bör ha framstått som uppenbart att regeringen skulle komma att vidta åtgärder för att snabbt stoppa en utveckling på spelmarknaden som går stick i stäv med vad riksdagen beslutat. Utskottet finner det därför inte motiverat att införa några övergångsbestämmelser. Inte heller finns skäl att skjuta på ikraftträdandedatumet. Lagen bör således träda i kraft den 1 februari år 2002. Ställningstagandet innebär att motionerna Kr1 (m) och Kr2 (kd) avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer.

1. Ändringar i lotterilagen

av Elisabeth Fleetwood, Lennart Fridén, Jan Backman och Roy Hansson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2001/02:Kr1 samt avslår proposition 2001/02:47 och motion 2001/02:Kr2.

Ställningstagande

Vi har ingen erinran mot regeringens förslag till ändringar av lotterilagen utom såvitt avser regeringens beslut att inte införa några övergångsbestämmelser.

Vi anser att det är högst rimligt att det införs övergångsbestämmelser i likhet med när lagen förändrades år 1999 vad avser spel på varuautomater och då i första hand 25 och 37 a §§. Detta bör ske med hänsyn till att rättsläget varit oklart och att det inte har varit möjligt att förutse när den förnyade lagprövningen skulle äga rum. Aktörerna på spelmarknaden bör enligt vår uppfattning få tid att ställa om sin verksamhet.

Med hänvisning till det anförda bör propositionen nu avslås och regeringen skyndsamt, senast under januari 2002, återkomma med ett nytt förslag till ändringar i lotterilagen inkluderat övergångsbestämmelser.

Vi föreslår att riksdagen avslår propositionen och tillkännager för regeringen som sin mening vad vi här framfört. Därmed bör riksdagen delvis bifalla motion Kr1 (m) och avslå motion Kr2 (kd).

2. Ändringar i lotterilagen

av Inger Davidson (kd), Dan Kihlström (kd), Ana Maria Narti (fp) och Marianne Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

dels lag om ändring i lotterilagen (1994:1000), (lagförslag 2.1), med den ändringen att paragraferna skall upphöra att gälla vid utgången av juni månad

2002. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Kr2 i denna del och bifaller delvis proposition 2001/02:47 punkt 1,

dels lag om ändring i lotterilagen (1994:1000), (lagförslag 2.2), med den ändringen att tidpunkten för lagens ikraftträdande bestäms till den 1 juli 2002. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Kr2 i denna del, bifaller delvis proposition 2001/02:47 punkt 2 och avslår motion 2001/02:Kr1.

Ställningstagande

Vi har ingen erinran mot regeringens förslag till ändringar av lotterilagen utom såvitt avser regeringens förslag till tidpunkt för upphörande av vissa paragrafer och tidpunkt för ikraftträdande av motsvarande paragrafer.

Vi anser att ändringarna i lotterilagen bör träda i kraft den 1 juli år 2002. Därmed får de företag som är verksamma i spelbranschen en möjlighet att ställa om sin verksamhet. Under de senaste åren har ingen kunnat ge klara besked om vissa paragrafer i lotterilagen gällt eller inte eller vad som skulle ske i framtiden med dessa paragrafer.

Vi föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lotterilagen (prop. 2001/02:47 punkterna 1 och 2) med de ändringarna att uppräknade paragrafer skall upphöra att gälla vid utgången av juni månad 2002 (punkt 1) och att motsvarande paragrafer skall träda i kraft den 1 juli samma år (punkt 2).

Därmed bör riksdagen bifalla motion Kr2 (kd), delvis bifalla proposition 2001/02:47 och avslå motion Kr1 (m).

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2001/02:47 föreslår regeringen att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lotterilagen (1994:1000),
2. lag om ändring i lotterilagen (1994:1000).

Följdmotioner

2001/02:Kr1 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om övergångsbestämmelser.

2001/02:Kr2 av Inger Davidson m.fl. (kd):

Riksdagen beslutar att ändringarna i lotterilagen skall träda i kraft den 1 juli 2002.

BILAGA 2

Propositionens lagförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000)

Härigenom föreskrivs att 6, 16, 17, 19, 20, 24 a, 25, 27, 28, 29, 30, 35 och 37 a §§ lotterilagen (1994:1000) skall upphöra att gälla vid utgången av januari månad 2002.

2.2 Förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000)

Häriigenom föreskrivs¹ att det i lotterilagen (1994:1000) skall införas tretton nya paragrafer, 6, 16, 17, 19, 20, 24 a, 25, 27, 28, 29, 30, 35 och 37 a §§, av följande lydelse.

6 § Med *automatspel* avses i denna lag spel på mekaniska eller elektroniska spelautomater.

I denna lag avses med

1. *varuspelsautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst i form av varor och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på slumpen,
2. *penningautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen,
3. *värdeautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst bara i form av värdebevis, spelpolletter eller liknande och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen,
4. *skicklighetsautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på spelarens skicklighet.

16 § Tillstånd att anordna ett egentligt lotteri får ges, om

1. en vinst som utgörs av pengar uppgår till högst ett basbelopp,
2. värdepappersvinster utgör högst 25 procent av det sammanlagda vinstvärdet av lotteriet,
3. värdet av vinsterna i lotteriet motsvarar minst 35 procent och högst 50 procent av insatsernas värde,
4. vinstandelen anges på lottsedlarna, lottlistorna eller på den plats där lotteriet bedrivs, och
5. det kan antas att lotteriet kommer att ge sökanden skälig avkastning och att denna kommer att användas för det aktuella allmännyttiga ändamålet.

Kravet enligt första stycket 5 på skälig avkastning gäller inte om det finns särskilda skäl för annat.

Om lotterna skall säljas i en lottförsäljningsautomat krävs vidare att

1. en vinstplan är fastställd i förväg,
2. vinsterna har dragits i förväg inför en av tillståndsmyndigheten godkänd kontrollant, och att
3. automaten inte betalar ut någon vinst.

17 § En sådan sammanslutning som avses i 15 § och som är verksam huvudsakligen inom en enda kommun får efter registrering anordna egentliga lotterier under en treårsperiod, om

¹ Se Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (EGT L 204, 21.7.1998, s. 37, Celex 31998L0034), ändrat genom rådets direktiv 98/48/EG (EGT L 217, 5.8.1998, s. 18, Celex 31998L0048).

1. lotterierna bedrivs bara inom den eller de kommuner där sammanslutningen är verksam,
2. lotterierna inte bedrivs från en fast försäljningsplats som tillhandahålls av ett serviceföretag,
3. insatsernas sammanlagda belopp i de lotterier som anordnas under treårsperioden uppgår till högst 20 basbelopp,
4. en vinst som utgörs av pengar uppgår till högst ett basbelopp,
5. värdet av vinsterna i varje lotteri motsvarar minst 35 procent och högst 50 procent av insatsernas värde,
6. vinstandelen anges på lottsedlarna, lottlistorna eller på den plats där lotteriet bedrivs, och
7. det för lotterierna finns föreståndare som registreringsmyndigheten godkännt.

Registreringsmyndigheten får medge undantag från kravet på föreståndare enligt första stycket 7 om det är uppenbart att någon sådan inte behövs.

För lotteri som avses i 16 § tredje stycket gäller vidare där angivna särskilda förutsättningar.

19 § En sådan sammanslutning som avses i 15 § första stycket får anordna egentliga lotterier utan tillstånd, om

1. lotteriet anordnas i samband med
 - a) en tillställning eller en sammankomst som sammanslutningen anordnar eller deltar i eller
 - b) ett bingospel som sammanslutningen anordnar,
2. lotteriet bedrivs bara inom det för tillställningen, sammankomsten eller bingospelet avsedda området,
3. värdet av varje insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,
4. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/6 basbelopp,
5. det sammanlagda värdet av vinsterna motsvarar minst 35 procent och högst 50 procent av insatsernas värde, om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt en uppgjord plan,
6. vinstandelen anges på lottsedlarna eller lottlistorna eller i den lokal där lotteriet bedrivs,
7. lottköparen vid lottköpet får veta var och när vinsterna skall dras och på vilket sätt resultatet av dragningen görs tillgängligt för allmänheten, om vinstdragningen inte redan har ägt rum, och
8. vinsterna dras offentligt före tillställningens, sammankomstens eller bingospelets slut för dagen, om vinstdragningen inte redan har ägt rum före lottförsäljningen.

Försäljning av lotter genom påteckning på lottlistor får, trots vad som sägs i första stycket 2, påbörjas fyra veckor innan tillställningen eller sammankomsten äger rum.

20 § Egentliga lotterier får även i andra fall än som anges i 19 § anordnas utan tillstånd, om

1. lotteriet anordnas i samband med
 - a) en offentlig nöjeställning,
 - b) en offentlig tillställning till förmån för ett allmännyttigt ändamål, eller

- c) en allmän sammankomst för framförande av ett konstnärligt verk till förmån för ett allmännyttigt ändamål,
- 2. lotteriet bedrivs bara inom det för tillställningen eller sammankomsten avsedda området,
- 3. vinsterna utgörs bara av varor eller tjänster,
- 4. värdet av varje insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,
- 5. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/60 basbelopp,
- 6. vinsterna delas ut i omedelbar anslutning till deltagandet i lotteriet,
- 7. det sammanlagda värdet av vinsterna motsvarar minst 35 procent och högst 50 procent av insatsernas värde, om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt en uppgjord plan, och
- 8. vinstandelen anges på lottsedlarna eller anslås i den lokal där lotteriet bedrivs.

24 a § Tillstånd till automatspel får lämnas bara i fråga om varuspelsautomat, penningautomat, värdeautomat och skicklighetsautomat.

25 § Tillstånd att anordna spel på varuspelsautomater får lämnas, om

- 1. spelet anordnas i samband med en offentlig nöjeställning i form av tivoli eller liknande,
- 2. värdet av spelarens insats uppgår till högst 1/7 000 basbelopp,
- 3. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/300 basbelopp,
- 4. varje spelautomat förses med tillståndshavarens namn,
- 5. det kan antas att spelautomaten inte kommer att användas för något annat ändamål än den enligt ansökan är avsedd för, och
- 6. det kan antas att god ordning kommer att råda inom den lokal eller på den plats där spelet skall bedrivas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela sådana föreskrifter om spelplats, speltid och märkning av spelautomaterna som avviker från första stycket 1 och 4.

27 § Tillstånd att anordna spel på värdeautomater i andra fall än som avses i 26 § får ges, om

- 1. spelet anordnas i samband med hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt alkohollagen (1994:1738) eller i samband med bingospel,
- 2. värdet av spelarens insats uppgår till högst 1/7 000 basbelopp per spel,
- 3. värdet av högsta vinsten uppgår till högst etthundra gånger insatsen,
- 4. högst fem värdeautomater placeras på varje spelplats,
- 5. värdet av vinsterna i spelet motsvarar minst 85 procent av insatsernas värde,
- 6. spelautomaterna kan kontrolleras genom tele- och databaserade kommunikationssystem,
- 7. varje spelautomat förses med tillståndshavarens namn eller något annat kännetecken,
- 8. det kan antas att spelautomaten inte kommer att användas för något annat ändamål än den enligt ansökan är avsedd för, och
- 9. det kan antas att god ordning kommer att råda inom den lokal eller på den plats där spelet skall bedrivas.

Tillstånd enligt första stycket får bara lämnas till ett spelföretag som ägs av staten.

28 § Penningautomater, värdeautomater, varuspelsautomater och skicklighetsautomater får innehas bara efter tillstånd.

Sådana automater får dock innehas utan särskilt tillstånd

1. av den som har tillstånd enligt 25, 26 eller 27 § att anordna sådant automatspel, om automaten omfattas av speltillståndet,

2. av automatinnehavares dödsbo under en tid av längst ett år från dödsfallet och av automatinnehavares konkursbo längst intill dess konkursen har avslutats, eller

3. av den som har fått sitt tillstånd att inneha automaten återkallat, till dess att tre månader har förflutit från det att beslutet om återkallelsen vann laga kraft.

Tillstånd får förenas med särskilda villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser.

29 § Införsel till landet av penningautomater, värdeautomater, varuspelsautomater och skicklighetsautomater är tillåten endast för den som har rätt att enligt 28 § första stycket eller andra stycket 1 inneha sådan automat.

30 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva undantag från 28 § första stycket och 29 § i fråga om penningautomater, värdeautomater, varuspelsautomater och skicklighetsautomater som innehas

1. på fartyg i internationell trafik för spel på fartyget, eller

2. i yrkesmässig verksamhet för tillverkning, reparation eller liknande.

35 § Den som anordnar vadhållning i samband med hästtävling eller anordnar automatspel, roulettspel, tärningsspel eller kortspel får inte låta någon som är under 18 år delta i lotteriet. Detsamma gäller den som är ombud för den som anordnar lotteriet.

37 a § En vinst som betalas ut i samband med spel på en varuspelsautomat får inte lösas in mot en annan vara eller mot kontanter av

1. den som anordnat lotteriet,

2. den som innehar den plats där lotteriet tillhandahålls,

3. den som bedriver näringsverksamhet där, eller

4. ombud för sådana personer som avses i 1–3.

Denna lag träder i kraft den 1 februari 2002.

BILAGA 3

Utdrag ur prop. 1996/97:7

6 Automatspelsbegreppet

Regeringens förslag: Begreppet automatspel ändras så att det får beteckna spel på mekaniska eller elektroniska automater oavsett deras beskaffenhet i övrigt. Därutöver införs ett förbud mot att tillstånd ges till andra automatspel än de som räknas upp i 6 § lotterilagen. Det nuvarande kravet på att tillstånd till spel på värdeautomat endast får ges under förutsättning att spelet bedrivs till förmån för ideell förening slopas. En förutsättning för att tillstånd till spel på värdeautomat skall ges, är att högst 100 kr av vinsten får växlas in mot kontanter.

Utredarens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredaren har dessutom föreslagit att definitionerna på varuspelsautomat, penningautomat, värdeautomat och skicklighetsautomat ändras i utvidgande riktning.

Remissinstanserna: Merparten av remissinstanserna som har yttrat sig över förslaget är positiva. *Göteborgs kommun* avstyrker förslaget till ny definition av automatspel eftersom ifrågavarande "Lyckohjul" faller under automatspelslagen. *Konkurrensverket* anser att lotterier skall definieras efter funktion och inte teknik. *Lotteriinspektionen* och *AB Tipstjänst* anser att det inte finns skäl till att införa en begränsning mot inväxling av värdebevis mot kontanter.

Sveriges Hotell- och restaurangföretagare (SHR) instämmer i vad Tipstjänst anför. SHR understryker vikten av att regelsystemet blir klart och entydigt.

Skälen för regeringens förslag: Spel på mekaniska spelautomater har förekommit under lång tid. Under senare år har de mekaniska spelautomaterna kommit att kompletteras med – och delvis ersättas av – elektroniska spelautomater.

Bakgrunden till de frågor som har uppkommit med anledning av det s.k. Lyckohjulet är lotterilagens lotteri- och automatspelsbegrepp. I samband med bingospel bedrivs på många ställen i landet spel på Lyckohjul, som tillståndsfria sidolotterier. Lyckohjulet är en spelautomat som till stor del påminner om en s.k. enarmad bandit. Den drivs elektroniskt men utan arm. Vinsten genereras av tre hjul försedda med ett antal symboler. De olika kombinationerna av symboler ger vinst i enlighet med en vinstplan som sitter på automatens utsida. Vinsterna kan genom en knapptryckning användas för återspel. Önskar man utbetalning av vinsten, kan en tillkallad funktionär betala ut den vinstsumma som visas i en ruta på automaten. Enligt uppgift från Sveriges bingo-

arrangörers centralorganisation (Svebico) ligger vinstnivån på drygt 80 procent. Insatserna kan varieras mellan en krona och fem kronor. Vinsten uppgår på de automater som har placerats ut till högst 100 gånger insatsen. Det som skiljer Lyckohjulet från de spelautomater som definieras i 6 § lotterilagen är att denna automat inte betalar ut vinster automatiskt genom automaten utan kontant av personal i spellokalen. Utseendemässigt finns ingen avgörande skillnad mellan ett Lyckohjul och t.ex. en värdeautomat, utom på just den punkten.

Länsrätten i Södermanlands län har, som redovisats i avsnitt 4, i en dom i november 1995 upphävt Lotteriinspektionens förbud mot spelen i vissa bingohallar och slagit fast att spel på Lyckohjul inte kan anses utgöra ett sådant automatspel som anges i 6 § lotterilagen. För Lyckohjulets användning som sidolotteri till bingospel krävs därför inget tillstånd.

Innebörden av den definition som begreppet automatspel har fått synes vara att spel på en automat som inte svarar mot de kriterier som anges för varuspelsautomat, penningautomat, värdeautomat eller skicklighetsautomat inte är att anse som automatspel i lagens mening.

Frågan är om spel på en apparat av annat slag överhuvudtaget kan anses som lotteri. För att detta skall vara fallet måste spelet kunna hänföras till någon av de lotterikategorier som räknas upp vid sidan om "automatspel" i 3 § första stycket 1-3 lotterilagen. Det är tveksamt om ett automatspel av sådant slag faller in under punkt 1, dvs. kan ses som lottning, gissning, vadhållning eller liknande förfaranden. Detsamma gäller i fråga om marknads- och tivolinöjen enligt punkt 2, åtminstone om apparaten inte kan förknippas speciellt med verksamhet på marknader och tivolin. I lagens förarbeten nämns ringkastningsanordningar, bollkastning, pilkastning och skjutbanor som exempel på marknads- och tivolinöjen (prop. 1993/94:182 s. 53).

Det är uppenbart att spel på denna typ av automat ligger utanför bingobegreppet. Utredaren ger uttryck för uppfattningen att automaten inte heller passar in på någon av de övriga lotterikategorier som anges i 3 § första stycket 3 lotterilagen. Regeringen delar inte utredarens bedömning. 3 § första stycket 3 lotterilagen måste läsas så att frasen "och liknande spel" som avslutar meningen är hänförlig till samtliga kategorier som räknas upp i punkten, alltså även till automatspel.

Mot denna bakgrund och för att förhindra att lagen ges den innebörden, bör begreppet automatspel ändras så att det, liksom före 1994 års lotterilag, får beteckna spel på mekaniska eller elektroniska automater, oavsett deras beskaffenhet i övrigt. Det betyder att en sådan företeelse som spel på Lyckohjulet kommer att höra till automatspel i lotterilagens mening. Automatspel bör – såsom lagstiftarens mening har varit – tillåtas bara i form av spel på varuspelsautomater, penningautomater, värde-automater och skicklighetsautomater. Dessutom bör ett uttryckligt förbud mot andra automatspel än de som anges i 6 § lotterilagen införas.

Eftersom regeringen avser att företa en mer övergripande översyn av lotterilagen kan eventuella ändringar avseende definitionerna på de olika automatspelen samt övriga frågor kring automatspel avvaktas.

Frågor om tillstånd för anordnande av spel på värdeautomat

Beträffande tillstånd till spel på värdeautomat framgår av 27 § första stycket 1 lotterilagen att tillstånd till sådant spel får ges under förutsättning att spelet anordnas till förmån för ideell förening. Riksdagen har under våren beslutat om att ett nytt vinstdelningssystem skall införas (prop.1995/96:169, bet. 1995/96:FiU14, rskr. 1995/96:248). I huvudsak innebär det nya systemet att vinster i det statsägda företaget, efter avdrag för ett grundbelopp som tillfaller staten, delas mellan staten och föreningslivet. Systemet ersätter tidigare gällande öronmärkning av överskottet från det värdeautomatspel som AB Tiptjänst i juni 1995 fick regeringens tillstånd att bedriva. Kulturutskottet har i sitt yttrande över propositionen (1995/96:KrU8y s. 4) anført att det föreslagna vinstdelningssystemet står i mindre god överensstämmelse med 27 § första stycket 1 lotterilagen. Regeringen, som delar utskottets bedömning, föreslår därför att bestämmelsen i 27 § första stycket 1 lotterilagen tas bort.

När förslaget till ny lotterilag behandlades i riksdagen våren 1994, fanns det även ett förslag om att det dittills statsägda AB Tiptjänst framgent skulle ägas av folkrörelser men att det skulle finnas ett statligt inflytande över bolaget (prop. 1993/94:243). Kulturutskottet uttalade i sitt betänkande om lotterilagen (bet. 1993/94:KrU32 s. 15) att AB Tiptjänst med den i propositionen föreslagna konstruktionen skulle uppfylla de krav som enligt huvudregeln borde gälla för att ett spelföretag skulle kunna få tillstånd att anordna spel på värdeautomater. Några förändringar i ägandet har emellertid inte gjorts. Reglerna om vem som kan ges tillstånd bör därför ändras så att de bättre står i överensstämmelse med hur aktuella spelföretag ägs.

Inväxling av värdebevis från värdeautomat mot kontanter

Det har ansetts oklart om lotterilagen medger att värdebevis växlas in mot kontanter. Av 27 § första stycket 6 framgår att tillstånd till spel på värdeautomat får ges om inga vinster betalas ut i pengar. Redan av definitionen av värdeautomat i 6 § framgår att det inte är fråga om att automaten skall betala ut pengar, utan att automaten betalar ut vinst i form av värdebevis, spelpolletter eller liknande. Det ligger därför nära till hands att anta att regleringen i 27 § var avsedd att gälla inväxling av värdebevis. En sådan tolkning stämmer också överens med vissa uttalanden i förarbetena till lotterilagen. I prop. 1993/94:182 sägs sålunda (s. 30) att med värdebevis förstås en handling som har ett ekonomiskt värde men som inte kan lösas in i pengar, t.ex. presentkort, samt vidare (s. 72) att kontantutbetalning inte får förekomma när vinsten har registrerats på debiteringskort, s.k. smart cards.

Det kan konstateras att lagen inte ger klart besked vad som gäller om möjligheten till inväxling av värdebevis och liknande mot kontanter. Ett klagörande bör därför göras i lagen.

Vid värdeautomatspel skall vinsten utgöras av ett värdebevis eller liknande. En värdeautomat där värdebeviset omedelbart kan växlas in mot kontanter, kanske t.o.m. i en automat som är integrerad med värde-automaten, är till sin karaktär mycket snarlik en penningautomat och kan uppfattas som en sådan av spelaren. Det finns därför anledning att begränsa möjligheterna till inväxling mot kontanter. Utgångspunkten bör fortsättningsvis vara att värdebevis inte kan växlas in mot kontanta medel. Det finns dock anledning att tillåta att mindre belopp betalas ut i kontanter, bl.a. för att den som anordnar spelet skall kunna lämna tillbaka växel när den vara som inhandlas för värdebeviset inte helt motsvarar bevisets värde. Ett fullständigt förbud mot att lämna kontanter kunde också, med tanke på att automaterna skall vara placerade i restaurangmiljö, i stället leda till ökad alkoholkonsumtion.

Med hänvisning till det som anförts nu föreslås att lotterilagen ändras så att belopp upp till högst 100 kr får växlas in mot kontanter.

7 Underårigas spel

Regeringens förslag: Förbudet för den som är under 18 år att delta i vissa lotterier riktas mot anordnaren och dennes ombud. Förbudet utvidgas till att omfatta vadhållning på hästtävlingar.

Utredarens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. En skillnad är att utredaren föreslagit att förbudet skall rikta sig även mot den som förmedlar en lotteritjänst från den som anordnar lotteriet. Vidare har utredaren föreslagit att förbudet skall omfatta all slags vadhållning och bingo-spel samt att förbudet skall straffsanktioneras.

Remissinstanserna: Merparten av remissinstanserna är positiva och tillstyrker förslaget. *Aktiebolaget Trav och Galopp* har inga principiella invändningar mot lagstiftning om åldersgräns. *Riksåklagaren* avstyrker föreslagen utvidgning av det straffbara området och anser att inga bärande skäl för förslaget har anförts i promemorian. *Rikspolisstyrelsen* anser att ett avgiftssystem bör övervägas. *AB Tipstjänst* anser inte att de statliga spelbolagen skall åläggas lagstadgade åldersgränser för sina spel utan att det i stället bör vara bolagen som skall verka för att minderårigas spel förhindras.

Skälen för regeringens förslag: I 35 § lotterilagen finns en bestämmelse om underårigas spel. Där föreskrivs att den som är under 18 år inte får delta i automatspel, roulettspel, täringsspel eller kortspel. Förbudet för underåriga att spela på vissa lotterier är inte sanktionerat, dvs. om någon handlar i strid med det kan personen i fråga inte straffas. Det finns skäl att här uppmärksamma bestämmelsens innehåll i två avseenden. Det ena gäller vem ett förbud bör rikta sig till – skall det vara till den underårige eller skall det vara till den som anordnar ett lotteri? Den andra frågan gäller vilka lotterier som förbudet skall avse. Det finns skäl att överväga en utvidgning av förbudskretsen.

Det kan antas att 35 § lotterilagen med nuvarande utformning har en viss pedagogisk betydelse. Den som anordnar ett lotteri kan ha lättare att avvisa

spelintresserad ungdom om han kan hänvisa till bestämmelsen. Enligt regeringens mening kan det emellertid vara än mer ändamålsenligt och effektivt om förbudsregeln riktas mot den som anordnar lotteriet.

I stor utsträckning företräds anordnare av lotterier av personer som har i uppdrag att på anordnarens vägnar sälja lotter och ta emot betalning. Detta gäller särskilt i fråga om rikstäckande lotterier. När ett lotteri som omfattas av förbudet i 35 § lotterilagen tillhandahålls allmänheten genom ett ombud bör det ankomma på denne att ansvara för att underåriga inte deltar i lotteriet. Förbudsregeln bör därför avse också ombud. Att låta förbudet även omfatta förmedlare av lotteritjänst leder enligt regeringens mening för långt.

I 52 § lotterilagen föreskrivs i dag att en tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen och de föreskrifter och villkor som meddelats med stöd av lagen skall följas. Föreläggandet och förbudet får förenas med vite. Detta innebär att tillsynsmyndigheten kan förelägga bl.a. en anordnare av lotteri som bryter mot förbudet i 35 § lotterilagen att upphöra med detta. Detta torde enligt regeringens mening vara en tillräckligt verkningsfull sanktion för att uppnå önskat resultat. Någon straffsanktion behövs därför inte enligt vår mening.

Hösten 1995 genomförde Lotteriinspektionen ett seminarium som behandlade underårigas spel. Flera av deltagarna i seminariet pekade på ökade problem med sådant spel. Riksförbundet Spelberoende har ur Allmänna arvsfonden fått medel för ett informationsprojekt till ungdomar om riskerna med spel.

Flera av spelmarknadens aktörer har själva uppmärksammat frågan och även vidtagit åtgärder för att begränsa möjligheterna för underåriga att delta i spel. AB Tipstjänst uppgav vid seminariet att man har beslutat att en 18-årsgräns skall gälla för deltagande i vissa av bolagets spel. I regeringens tillstånd till Aktiebolaget Trav och Galopp föreskrivs att personer under 18 år inte skall erbjudas att ingå vad. Svenska Penning-lotteriet AB har tidigare framhållit att man inte anser spel från underårigas sida på bolagets produkter vara något problem. Bingohallarnas branschorganisation Svebico har rekommenderat sina medlemsföretag att iaktta en 18-årsgräns för deltagande i bingo.

Mycket tyder emellertid på att bolagen, trots sina goda avsikter, inte helt har lyckats undanhålla underåriga från spel. Frågan om underårigas spel är allvarlig eftersom särskilt vissa spel kan leda till ett vanemässigt spelande. En tidig speldebut kan leda till att problemen blir svårare att komma till rätta med.

Ett totalförbud skulle med stor sannolikhet leda till att illegalt spel uppstår. Spelmarknaden måste i olika avseenden – och också här – finna balanspunkten där risken för missbruk och skada är så låg som möjligt samtidigt som spelen är tillräckligt attraktiva för att inte ett illegalt spel skall etableras.

Det är emellertid angeläget att unga människor förhindras att delta i sådant spel som lätt kan leda till ett vanemässigt beteende. Enligt de ännu ganska begränsade forskningsuppgifter som finns är spelens snabbhet och spänningsgrad av stor betydelse här. Snabba spel innebär att det är en kort tidsrymd

mellan det ögonblick då insatsen görs och det då en vinst kan betalas ut. De spel som särskilt har nämnts i detta sammanhang är vadhållning och bingo. Rikstäckande vadhållning i samband med hästtävlingar bedrivs av Aktiebolaget Trav och Galopp och rikstäckande vadhållning i samband med idrottstävlingar av AB Tipstjänst.

För att förhindra att spel får fäste bland yngre bör förbudet för deltagande i vissa lotterier utvidgas. Den förbudsregel som gäller i dag avser lotterier av fyra slag, nämligen automatspel, roulettspel, tärningspel och kortspel. En ändamålsenlig avgränsning synes vara att förbudet i fortsättningen även omfattar vadhållning i samband med hästtävling. Att låta förbudet omfatta all slags vadhållning och bingospel leder enligt regeringens mening för långt. Det skulle bl.a. få till följd att enkla spel som t.ex. stryktips inte skulle vara tillåtet för underåriga. Regeringen överväger i stället att i samband med behandling av koncessionen för det statliga spelbolaget som villkor för vissa spel ange att de inte får förmedlas till ungdomar under 18 år. Vi föreslår alltså att förbudet utvidgas till att omfatta även vadhållning i samband med hästtävling.

8.2 Konkurrenten på spelmarknaden

Regeringens förslag: Vinstandelstaket för egentligt lotteri sänks till 50 procent.

Utredarens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Merparten av de remissinstanser som yttrat sig över förslaget är positiva.

Skälen för regeringens förslag: Den svenska spelmarknaden är i dag utsatt för hård konkurrens. Marknadsaktörerna kan, mycket grovt, indelas i två grupper: de statligt ägda eller kontrollerade spelbolagen och folkrörelserna. Lotterilagen ger folkrörelserna goda möjligheter till intäkter från lotterier och spel. Samtidigt har situationen på spelmarknaden försämrats. Konkurrenten har hårdnat och flera folkrörelselotterier har haft problem att uppnå förväntat resultat. Regeringen har i olika sammanhang uttalat avsikten att vidta åtgärder för att dämpa konkurrenten på spel- och lotterimarknaden.

Som ett led i arbetet att minska konkurrenstrycket har riksdagen beslutat att de statsägda bolagen Svenska Penninglotteriet AB och AB Tipstjänst slås samman (prop. 1995/96:169, bet. 1995/96:FiU14, rskr. 1995/96:248). I den promemoria som utarbetades inom Finansdepartementet under hösten 1995, De statligt styrda spelbolagens koncessioner och organisation m.m. (Ds 1995:61), och som låg till grund för ovannämnda proposition lämnades vidare vissa förslag om ändringar i de statliga bolagens koncessioner som syftar till att minska konkurrenstrycket. Dessa förslag bereds inom Finansdepartementet.

För att motverka att höjda vinstandelar används som ett konkurrensmedel bör vinstandelstaket för egentligt lotteri sänkas från nuvarande 55 procent till 50 procent.

11 Författningskommentar

11.1 Förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000)

6 §

Enligt den nuvarande utformningen av 6 § avses med automatspel spel på sådana mekaniska eller elektroniska spelautomater som kan hänföras till de nämnda fyra kategorierna av automater. Som utvecklas i den allmänna motiveringen är detta en avgränsning av begreppet automatspel som, i kombination med definitionen på lotteri och definitionerna på de fyra olika kategorierna av automater, har skapat problem vid tillämpningen av lotterilagen (se avsnitt 6). Den nya definitionen på automatspel innefattar ingen koppling till spel på bara en varuspelsautomat, en penningautomat, en värdeautomat eller en skicklighetsautomat. Den innebär att varje spel på en mekanisk eller elektronisk spelautomat skall anses som automatspel. En annan sak är att tillstånd till automatspel bara får lämnas i fråga om varuspelsautomater, penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater. Detta framgår av 24 a §.

Automatspel kan också förekomma med stöd av lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel. Det är då fråga om spel på mekaniska eller elektroniska spelautomater som anordnas för allmänheten eller som i annat fall anordnas i förvärvssyfte och som inte ger vinst eller bara ger vinst i form av frispel på automaten. Av 2 § lotterilagen framgår att sådant automatspel inte omfattas av lotterilagen.

16 , 17, 19 och 20 §§

Den ändring som har gjorts i 16 § är att det nu – i första stycket 3 – sägs att vinstandelen i ett egentligt lotteri inte får uppgå till mer än 50 procent av insatsernas värde. I dag kan motsvarande andel vara 55 procent. Skälet till ändringen har utvecklats i avsnitt 8.2. Motsvarande ändring har gjorts i 17 och 19 §§ första stycket 5 och i 20 § första stycket 7.

24 §

I 6 § lotterilagen definieras i dag begreppet automatspel som spel på följande mekaniska eller elektroniska spelautomater, nämligen varuspelsautomat, penningautomat, värdeautomat och skicklighetsautomat. Syftet med definitionen har bl.a. varit att förbjuda spel på spelautomater av annat slag. Som har anförts tidigare (avsnitt 6) är det tveksamt, om syftet verkligen har uppnåtts med den valda lagstiftningstekniken.

I 6 § första stycket har föreslagits en vidare definition på automatspel, där någon koppling inte längre görs till de nämnda fyra slagen av spelautomater. Syftet med den nya 24 a § är att få till stånd ett generellt förbud mot automatspel på andra automater än varuspelsautomater, penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater. Vad som kännetecknar de angivna automaterna framgår av 6 § andra stycket.

Vad gäller automatspel som inte omfattas av lotterilagen, se kommentaren till 6 §. Den föreslagna 24 a § gäller inte sådant automatspel.

27 §

Första stycket 1 har upphävts (se avsnitt 6).

Det har inte varit lagstiftarens mening att värdeautomater skall användas på ett sådant sätt att dessa och penningautomater kan uppfattas som likvärdiga. Möjligheten att genast växla in ett värdebevis mot kontanter gör att gränsdragningen mellan penningautomat och värdeautomat i praktiken blir hårfin. I syfte att underlätta restaurangpersonalens hantering av vinster, har en möjlighet att växla in ett värde motsvarande högst 100 kr i kontanter införts.

Ändringarna i andra stycket utgör en anpassning till hur spelföretagen ägs idag.

35 §

Under rubriken Förbud att delta i vissa lotterier upptar lotterilagen två paragrafer. I 35 § regleras rätten för den som är under 18 år att delta i olika lotterier. I 36 § behandlas rätten för anställda och funktionärer hos den som anordnar vissa slags lotterier att delta i lotteriet.

Den ändring som föreslås i 35 § innebär att den bestämmelse om förbud att delta i vissa lotterier som riktar sig till personer under 18 år tas bort. I stället införs en bestämmelse om förbud för den som anordnar vissa lotterier, som närmare anges i 35 §, att låta någon som är under 18 år delta i lotteriet.

Förbudet i paragrafen riktar sig till den som anordnar ett lotteri, vilket är den som har fått tillstånd till lotteriet. Förbudet riktar sig också till den som företräder den som anordnar lotterier i egenskap av ombud. Här avses med ombud en person som har rätt (fullmakt, behörighet) att ingå avtal m.m. för den som anordnar lotteriet med bindande verkan för denne.

BILAGA 4

Utdrag ur prop. 1998/99:80

7.2 Behovet av ändringar i lotterilagen

Regeringens förslag: Nya bestämmelser om automatspel införs i lotterilagen (1994:1000).

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser framför kritiska synpunkter mot ett förslag att bestämmelserna om automatspel ändras nu, mot bakgrund av att Lotterilagsutredningen förväntas lämna sitt slutbetänkande i mars i år. *Rikspolisstyrelsen* och *Statskontoret* anser att det saknas nödvändiga konsekvensutredningar av förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Förhållandevis kort tid efter att nu gällande lotterilag trätt i kraft blev lagen föremål för kritik. I en skrivelse till dåvarande Civildepartementet i september 1995 framförde Lotteriinspektionen synpunkter på vilka förändringar i lotterilagen man ansåg borde övervägas. Inspektionen pekade bl.a. på problem med olagliga automater och förordade införandet av ett krav på att alla spel skulle vara godkända av inspektionen. Vidare anfördes att det borde övervägas om inte mindre vinster på värdeautomater kunde få betalas ut i kontanter.

Mot bakgrund av bl.a. den kritik som Lotteriinspektionen framfört, genomfördes en utredning som låg till grund för att lotterilagens automatspelsbegrepp ändrades så att ett generellt förbud infördes mot annat automatspel än de i lagen särskilt angivna automatspelen. Syftet var bl.a. att det klart skulle framgå att de s.k. Lyckohjulen, där vinsten inte betalades ut av automaten utan av en person, inte var tillåtna (prop. 1996/97:7, bet. 1996/97:KrU2, rskr. 1996/97:41).

Efter den lagändringen har nya problem uppstått beträffande automatspel. De varor som erhålls vid vinst på varuspelsautomater har efter hand ändrat karaktär. Tidigare utgjordes vinsterna av t.ex. teddybjörnar, klockor och choklad. Numera utgörs vinsterna vid spel på varuspelsautomater huvudsakligen av mindre smycken, plaketter eller dylikt som ofta växlas in mot kontanter. Vinsterna har utvecklats från att ha varit riktiga varor till att utgöra föremål som är avsedda att lösas in mot kontanter. Dessa föremål är små och platta men utformade så att de torde vara att beteckna som varor även om de inte är avsedda att behållas av spelaren. I praktiken har automaterna således fungerat som värdeautomater. De automater som används kan till utseendet likna värdeautomater eftersom ett värdebevis och en platt inplastad amulett behöver ungefär lika stort utrymme för att komma ut ur automaten.

Varuspelsautomater får finnas på fler ställen än värdeautomaterna. Tillstånd till spel på varuspelsautomater får lämnas om spelet anordnas i samband med offentlig nöjeställning, hotell- och restaurangverksamhet, om det för

rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt alkohollagen (1994:1738), eller om det ändå kan antas att spelet utan olägenhet kan anordnas i samband med verksamheten, eller i samband med bingo-spel. Spel på värdeautomater får förekomma om spelet anordnas i samband med hotell- och restaurangverksamhet om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker enligt alkohollagen. Samtliga spelplatser för värdeautomatspel står således under kontroll även genom att de krav som ställs för tillstånd enligt alkohollagen skall vara uppfyllda. De spelplatser där varuspelsautomaterna finns står i regel inte under motsvarande kontroll. I den mån spel på varuspelsautomater bedrivs med traditionella varor och inte med varor som är avsedda att bytas ut mot kontanter är spelet av ett ganska oförargligt slag.

Förändringen av varuspelsautomaterna har huvudsakligen skett under senare år, närmare bestämt efter det att ovan nämnda lagändring trädde i kraft den 1 januari 1997. Förändringen har medfört att antalet varuspelsautomater ökat dramatiskt. Utvecklingen kan belysas av antalet tillstånd till anordnande av spel på varuspelsautomater. Under år 1995 meddelade Lotteriinspektionen 14 tillstånd att anordna spel på varuspelsautomater. I slutet av 1996 uppgick antalet tillstånd till 336 och antalet automater till 637 stycken. I slutet av 1997 uppgick antalet tillstånd att anordna spel på varuspelsautomater till 2 167 och antalet varuspelsautomater till 4 456 stycken. I november 1998 uppgick antalet tillstånd till spel på varuspelsautomater till ca 1 900 och antalet automater till ca 3 000 stycken. En punktskatt på varuspelsautomater infördes den 1 juli 1998 med 1 500 kr per automat och månad. Detta har sannolikt bidragit till den minskning av antalet varuspelsautomater som skett sedan slutet av 1997.

Även beträffande spelet på värdeautomaterna finns liknande problem. Det har framkommit att de värdebevis som erhålls vid vinst i stor utsträckning löses in mot kontanter och inte, såsom var avsett, mot presentkort.

Mot bakgrund av vad som nu redovisats kan konstateras att automatspelet – i den hårdnande konkurrensen på spelmarknaden – i allt högre grad fått karaktären av spel om penningvinster. Detta bör leda till en uppstramning av regelverket som medför att spel om pengar eller pengars värde endast sker i strikt kontrollerade former och därmed motverkar risken för ett omåttligt spelande med åtföljande ekonomiska eller sociala problem, inte minst för ungdomar.

Det är stora summor som omsätts vid spel. Under 1998 omsatte svenska befolkningen drygt 29 miljarder kronor på spel och lotterier. Statsmakternas uttalade intentioner är att överskottet av spel – restaurangkasinon och s.k. marknads- och tivolinöjen undantagna – skall fördelas mellan staten, folkrörelserna och hästsporten. Syftet med denna princip är att spelarna inte skall kunna utnyttjas av skrupelfria spelanordnare som, ibland med bedrägliga metoder, på spelarnas bekostnad tillgodoser sina egna ekonomiska intressen.

Den kraftiga ökningen av antalet varuspelsautomater har lett till att folkrörelserna inte alls har kunnat tillgodogöra sig lika stora inkomster från automatspel som det funnits anledning att räkna med. En stor del av det samlade

överskottet tillfaller i stället kommersiella aktörer. Åtgärder bör därför vidtas så att den avsedda fördelningen av överskottet från automatspel uppnås.

Det ökande automatspelet om penningvinster förklaras inte enbart av brister i lagstiftningen. Många sätter sig över lagstiftningen och skulle så göra även om denna gjordes heltäckande och även i övrigt skärptes i olika avseenden. Det går alltså inte att med enbart en skärpt lagstiftning helt förhindra illegalt spel om kontantvinster. Det är t.ex. mycket svårt att komma åt de förfaranden med inlösen av varuvinster och värdebevis mot kontanter som förekommer i samband med varuspelsautomater respektive värdeautomater. Förfaranden av detta slag är svåra att upptäcka och samtidigt lockande för såväl spelare som spelanordnare.

Slutsatsen av det anförda blir enligt regeringen att man bör överväga inte bara skärpningar i lagstiftningen utan också möjligheten att – genom en uppmjukning av reglerna om kontantvinster vid värdeautomatspel – göra detta spel mer attraktivt. En åtgärd av det sistnämnda slaget skulle ligga i linje med vad som gäller i grannländerna och även i omvärlden i övrigt.

Lotterilagsutredningen skulle enligt tidigare planer redan ha avlämnat sitt slutbetänkande. Mot bakgrund av att Lotterilagsutredningen har att behandla flera tidskrävande frågor som reglering av spel på Internet, EG-rättsliga aspekter, eventuell ramlagstiftning samt en sammanslagning av lotterilagen och lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel, har regeringen beslutat att utredningens slutbetänkande inte behöver lämnas förrän till slutet av sommaren. En ny lotterilag kan då träda i kraft tidigast den 1 juli 2000.

Såsom redovisats ovan och som någon remissinstans också har påpekat är floran av automater så stor att det för konsumenten kan framstå som osäkert vad det är för en sorts spelautomat som han eller hon har framför sig. Det är därför angeläget att redan nu försöka bringa ordning när det gäller användningen av automaterna.

Mycket av det som har redovisats ovan kan också sägas om förströelseautomater, vilka regleras i lagen om anordnande av visst automatspel. Lotterilagsutredningen har i sitt delbetänkande även lämnat förslag som skulle leda till att spelet på sådana automater begränsades. Enligt regeringens mening finns det dock skäl att i den här delen avvakta utredningens slutbetänkande som bedöms komma att innehålla förslag om en samlad reglering av alla former av automatspel.

7.3 Varuspelsautomater

7.3.1 Placeringen av varuspelsautomater m.m.

Regeringens förslag: Spel på varuspelsautomater skall få anordnas endast i samband med offentlig nöjeställning i form av tivoli eller liknande.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Cherryföretagen* anför att utredningens motiv för förbud av varuspel på restauranger och bingohallar är oklara. *Knutssonbola-*

gen motsätter sig att varuspel på restauranger, bingohallar och liknande förbjuds. *Sveriges bingoarrangörers centralorganisation SVEBICO* tillstyrker att varuspelsautomater under nuvarande form försvinner under förutsättning att bingohallarna erhåller möjlighet till nya egna automater. *Triangelns bingoallians i Malmö* föreslår att bingohallarna undantas från utredningens förslag. *Sveriges Tivoliägareförening* framför att det finns en lång tradition att tivoli och nöjesparker i samarbete med idrottsföreningar m.fl. anordnar kulturmarknader, familjedagar, temadagar etc. och att föreningarna då erhåller icke föraktliga tillskott till sin verksamhet, bl.a. i form av del i intäkterna.

Skälen för regeringens förslag: När det gäller avgränsningen av de platser där varuspelsautomaterna skall få finnas kan konstateras att mekaniska automater som lyftare, "pushers" och liknande, dvs. automater som innehåller en anordning som vid vinst lyfter en vara eller föser varan över en kant så att den kan ges ut av automaten, har sin traditionella plats på offentlig nöjeställning i form av tivolin o.dyl. Samtidigt är att märka att tillstånd att anordna spel på varuspelsautomater enligt nuvarande reglering får lämnas om spelet anordnas i samband med offentlig nöjeställning, hotell- och restaurangverksamhet (med serveringstillstånd eller om det ändå kan antas att spelet utan olägenhet kan anordnas i samband med verksamheten) eller bingospel (25 §). För en begränsning till offentlig nöjeställning för tivolin talar också kontrollskäl. Som tidigare nämnts kan det inte uteslutas – även om automattyperna och varusortimentet begränsas – att det inlösenförfarande till pengar som nu förekommer fortsätter. Med en begränsning till tivolin kan man försäkra sig om att ett sådant missbruk i vart fall får en mycket mindre omfattning än vad det har i dag. Regeringen anser i likhet med utredningen att övervägande skäl talar för att en begränsning sker – åtminstone som huvudregel – av de platser där automaterna skall få finnas, nämligen till tivolin och liknande. Detta gäller främst lyftare, "pushers" o.dyl. Som tidigare nämnts finns det många olika slags varuspelsautomater och det är svårt att överskåda hela området. Det kan därför inte uteslutas att det kan finnas någon typ av varuspelsautomat som utan problem kan placeras på andra platser än på tivolin och liknande. Det bör därför öppnas möjlighet för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att i föreskrifter medge undantag från huvudregeln.

I likhet med nu gällande ordning bör spelutställaren/spelanordnaren vara tillståndshavare. Regeringen anser inte att det finns skäl att ställa sådana krav på tillståndshavaren som gäller för anordnare av restaurangkasinospel. För sådana spel gäller som villkor för tillstånd att sökanden bedöms vara lämplig att driva verksamheten (32 § 4).

När det gäller de villkor för tillstånd som i övrigt finns i 25 § bör högsta insatsen minskas något samtidigt som den görs enhetlig med vad som gäller för värdeautomater. Vidare bör varuspelsautomaterna omfattas av det krav på tillstånd för innehav som i dagsläget gäller för övriga spelautomater enligt lagen (28 §).

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bör få meddela föreskrifter som avviker från 25 § vad avser spelplats, speltid och märkning. En ordning av antytt slag med delegation av föreskriftsrätt ligger väl i linje med vad som anförts i direktiven om att lotterilagen bör utformas som en ramlag. Författningsregleringen blir därigenom mer flexibel och kan snabbt anpassas till ändrade förhållanden. Något hinder från konstitutionell eller annan synpunkt mot en delegation av antytt slag kan inte anses föreligga (jfr 8 kap. 3 § och 7 § första stycket 3 regeringsformen).

7.3.2 Inlösen av varuvinster mot varor eller kontanter

Regeringens förslag: Ett förbud mot inlösen av varuvinster mot en annan vara eller kontanter införs.

Utredningens förslag: Överensstämmer huvudsakligen med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock att förbudet mot inlösen av varuvinster skall straffsanktioneras.

Remissinstanserna: *Rikspolisstyrelsen* anför att varje form av nykriminalisering måste föregås av noggranna överväganden om åtgärden verkligen behövs eller om den avsedda effekten kan uppnås på annat sätt. *Överåklagaren i Stockholm* anser att en straffsanktion torde vara överflödigt. *Statens kriminaltekniska laboratorium* framför samma åsikt. *SVAR, Knutsson företagen* och *Cherryföretagen* är kritiska mot att ett förbud mot inlösen av varuvinster införs. *Cherryföretagen* anser att förslagen i praktiken innebär en återkallelse av givna tillstånd och anser att det bör finnas en övergångsperiod med nu gällande regler. *AB Svenska Spel och Lotteriinspektionen* menar att ytterligare förfaranden förutom inlösen, såsom byte och reklamation m.m. bör lagregleras. Flera remissinstanser har framfört synpunkten att även typiska varuspelsvinster som nallar o. dyl. kan lösas in mot kontanter. *Riksettans bingoallians* ifrågasätter att man kan förbjuda någon att sälja en vinst.

Skälen för regeringens förslag: Det kan hävdas att ett förbud mot inlösen av varuvinster mot varor eller kontanter redan gäller, åtminstone för anordnaren, därigenom att en varuspelsautomat inte får användas för något annat ändamål än den är avsedd för (25 § 5 och 51 §). Det finns emellertid ett påtagligt behov av att genom en särskild bestämmelse slå fast att ett inlösenförbud gäller. Inlösenförbudet bör omfatta förbud mot att lösa in vinster från varuspelsautomater mot annan vara eller kontanter. Förbudet bör inte riktas enbart mot anordnaren utan omfatta också den som innehar den plats där lotteriet tillhandahålls eller som bedriver näringsverksamhet där. Förbudet bör dock inte straffbeläggas nu. Förbudets förhållande till EG-rätten m.m. behandlas nedan under rubriken Ikraftträdande och övergångsregler.

7.4 Värdeautomater

7.4.1 Vinsten vid värdeautomatspel

Regeringens förslag: Högsta vinsten sänks till 500 kronor vid spel på värdeautomater.

Vinsterna från en värdeautomat, vilka betalas ut i form av värdebevis, får i sin helhet lösas in mot kontanter.

Utredningens förslag: Överensstämmer med utredningens förslag.

Remissinstanserna: *Brottsförebyggande rådet BRÅ* anför att skälen mot en höjning av kontantutbetalning i princip är desamma som låg till grund för förbudet mot de enarmade banditerna år 1979. BRÅ ställer sig tveksamt till att det skulle vara någon skillnad beträffande risken för spelberoende om automaten betalar ut vinsten direkt eller genom värdebevis. Även *Folkhälsoinstitutet* och *Länsstyrelsen i Västra Götaland* anför risken för ett utbrett spelberoende som skäl mot att kontantutbetalningen höjs. *PAUS* och *Svensk Handel* har anfört att presentkortsystemet har fungerat väl. *Ungdomsstyrelsen*, *Länsstyrelsen i Skåne*, *Riksidrottsförbundet*, *Knutssonbolagen* och *FSL* har ställt sig positiva till förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Tillstånd att anordna spel på värdeautomater får endast lämnas till ett spelföretag som ägs av staten.

Regeringen beslutade den 15 juni 1995 att ge dåvarande AB Tiptjänst, numera AB Svenska Spel, tillstånd att anordna spel på värdeautomater. Tillståndet gäller, enligt ett senare beslut, t.o.m. den 31 december 1999 och omfattar högst 7 000 värdeautomater. En utvärdering av verksamheten skall ske då 5 000 värdeautomater har placerats ut. I dagsläget är närmare 4 000 automater utställda.

Spelet saluförs under varumärket Jack Vegas. Som framgått ställs automaterna ut på restauranger och restaurangägaren erhåller 35 procent av överskottet (intäkter efter avdrag för kostnader). Varje värdeautomat är kopplad till en centraldator hos AB Svenska Spel. En kontrollterminal finns hos Lotteriinspektionen i Strängnäs. Varje transaktion kan utläsas på centraldatorn. Det finns således en fullständig kontroll av spelet på värdeautomater. Enligt villkoren för spelet på värdeautomaterna skall överskottet av verksamheten tillfalla barn- och ungdomsverksamheten hos ideella föreningar.

Högsta vinsten får enligt lotterilagen uppgå till högst 1 120 kr (tvåhundra gånger insatsen som högst får vara 1/6500 basbeloppet). AB Svenska Spel har dock tillämpat en regel om 1 000 kr som högsta vinst. Om spelaren tar ut vinst erhåller han ett värdebevis ur automaten. Detta värdebevis kan i dag lösas in på spelstället mot presentkort eller kontanter, varav dock högst 100 kr i kontanter.

Reglerna för värdeautomatspel har kritiserats bl.a. av de restaurangägare som har värdeautomater placerade på sina restauranger. De har anfört bl.a. att spelarna är missnöjda med att högst 100 kr av vinsten får växlas mot kontanter och att detta har medfört att "svartväxling" förekommer, dvs. spelarna säljer sina värdebevis till någon person på spelstället och erhåller därvid en

viss lägre summa kontant. Restaurangägarna har också framhållit att systemet med värdebevis och presentkort är omständligt. Från spelanordnaren, AB Svenska Spel, har anförts att värdeautomaterna inte haft tillräcklig attraktionskraft i konkurrens med bl.a. varuspelsautomaterna. Detta har medfört kritik också från folkrörelsernas sida eftersom barn- och ungdomsverksamheten inte har erhållit de belopp som utlovats då det inte blivit något överskott från värdeautomaterna.

Värdeautomaterna har varit i bruk under nästan tre år. Det är uppenbart att värdeautomaterna från det allmännas synpunkt har stora fördelar jämfört med andra automatspel. Överskottet från verksamheten går till ett allmännyttigt ändamål och det allmänna har en fullständig ekonomisk kontroll över verksamheten. Den kritik som framförts grundar sig huvudsakligen på det förhållandet att det inte är tillåtet att växla in mer än 100 kr av vinstens värde mot kontanter. Det är givetvis så att spelarna skulle föredra kontanter framför presentkort eftersom det ger större valfrihet. Det skulle då bli lättare att få automaterna utplacerade och ett större överskott skulle genereras till förmån för barn- och ungdomsverksamheten. Även restaurangägarna skulle få ett större överskott och dessutom slippa en del administrativt arbete. Sist men inte minst skulle ett högre kontantbelopp motverka eller eliminera s.k. svartväxling.

Många skäl talar alltså för att tillåta ett högre kontantbelopp. Det finns emellertid en annan sida av saken. Anledningen till att presentkort kom ifråga var att man från lagstiftarens sida ville undvika automater som liknade penningautomater. Alltsedan de enarmade banditerna förbjöds år 1979 har det som nämnts varit en genomgående princip hos lagstiftaren att så långt möjligt undvika automatspel om pengar. Skälen härför har varit att skydda främst unga människor från att fördärva sin ekonomi genom spel.

Som har påpekats av flera remissinstanser finns det en risk för att en ändring till ett högre kontantbelopp kan medföra att spelandet på värdeautomater skulle öka.

Det finns dock stora skillnader mellan de enarmade banditerna och en ordning med värdeautomater som skulle medge en inlösen mot kontanter om t.ex. 500 kr mot nuvarande 100 kr. En skillnad är att de enarmade banditerna gav utdelning i pengar direkt från automaten, medan värdeautomaterna ger utdelning i form av värdebevis. Det torde stå klart att automater med direktutbetalning av pengar medför en större risk för spelberoende än automater med utbetalning i form av värdebevis. Vidare kunde spel på enarmade banditer anordnas antingen i samband med offentlig nöjeställning eller i samband med tivolirörelse eller restaurangrörelse med serveringstillstånd. Spel på värdeautomater kan däremot anordnas endast i samband med restaurangrörelse och, enligt nu aktuellt förslag, i bingohallar. För spel på värdeautomater gäller också – i motsats till vad som gällde för de enarmade banditerna – en åldersgräns på 18 år. Dessutom går överskottet av spelet på värdeautomater till allmännyttiga ändamål. Det finns också som tidigare påpekats en i princip fullständig kontroll över värdeautomaterna vad gäller såväl utplacering av

automaterna som den ekonomiska hanteringen. Överskottet från de enarmade banditerna tillföll privata vinstintressen. Det var inte heller möjligt för det allmänna att utöva någon effektiv kontroll över vare sig etableringen eller den ekonomiska hanteringen av de enarmade banditerna. Det anförda innebär att de skäl som föranledde förbudet mot de enarmade banditerna till stor del inte gäller i fråga om en höjning av kontantbeloppet vid värdeautomatspel.

Som tidigare nämnts bör vinstbeloppet vid värdeautomatspel vara högst 500 kr. I lagtext anges för närvarande att värdet av högsta vinsten får uppgå till högst tvåhundra gånger insatsen. Insatsen får vara högst 1/6 500 basbelopp per spel eller för närvarande 5 kr 60 öre Om insatsen begränsas till 1/7 000 basbelopp och högsta vinsten till etthundra gånger insatsen kommer vinstvärdet i praktiken att bli högst 500 kr.

7.4.2 Värdeautomater i bingohallar m.m.

Regeringens förslag: Värdeautomater får ställas ut i bingohallar.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Undomsstyrelsen* och *Länsstyrelsen i Skåne län* tillstyrker förslaget. *Länsstyrelsen i Västra Götaland* tillstyrker men ifrågasätter om inte folkrörelserna själva borde få anordna dessa spel. *SVEBICO* förutsätter att bingohallarna får anordna spelet. Folkhälsoinstitutet ställer sig tveksamt till förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nu gällande regler får värdeautomatspel anordnas i samband med hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt alkohollagen (1994:1738). En viss utvidgning av området för värdeautomater synes försvarlig med hänsyn till den begränsning av antalet spelautomater som följer av utredningens förslag angående varuspelsautomaterna. Även i bingohallar bör 18-årsgränsen kunna upprätthållas på ett godtagbart sätt. Det bör i sammanhanget nämnas att Idrottsutredningen i sitt betänkande *Idrott och motion för livet* (SOU 1998:76) i maj 1998 föreslog motsvarande ordning med värdeautomater i bingohallar, dock att man i sitt förslag ville bibehålla nuvarande gräns om 1 000 kr för högsta vinst. Idrottsutredningen föreslog också att hela vinsten skulle få lösas in mot kontanter.

Mot denna bakgrund vill regeringen inte motsätta sig att värdeautomater får placeras ut i bingohallar. Det bör dock vara en förutsättning att automatspelet sker i samband med bingospel, dvs. under den tid bingospelet pågår och i direkt anslutning till den lokal där bingospelet pågår. Det är alltså inte meningen att automatspelet skall bedrivas självständigt på egna tider och i egna lokaler. Det kan vara lämpligt att regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer närmare reglerar tid och plats för automatspel i samband med bingospel. Det bör vidare vara så att utplaceringen i bingohallar till att börja med sker i begränsad utsträckning och att erfarenheterna utvärderas efter någon tid. Samma regler i fråga om insatser, vinster etc. bör gälla för värdeautomater i bingohallarna som för övriga värdeautomater. Flera remissinstanser har ifrågasatt om inte folkrörelserna själva skall få anordna spelet på

värdeautomater i bingohallarna. Enligt regeringens mening bör denna fråga behandlas i ett annat sammanhang. Regeringen har för avsikt att i april i år lämna ett förslag till riksdagen om idrottspolitik inför 2000-talet och att i samband därmed återkomma avseende hur överskottet från värdeautomater i samband med bingospel skall hanteras i förhållande till det redan beslutade systemet för vinstdelning mellan staten och föreningslivet.

Regeringen föreslår i enlighet med det anförda att 27 § lotterilagen ändras så att dels värdeautomatspel kan ske i samband med bingo, dels värdebevisen kan lösas in mot kontanter, dels värdet av högsta insatsen begränsas till 1/7 000 basbelopp (numera prisbasbelopp) och dels värdet av högsta vinsten begränsas till etthundra gånger insatsen.

11 Författningskommentar

11.4 Förslag till ändring i lotterilagen (1994:1000)

25 §

I punkt 1 anges att spel får anordnas i samband med offentlig nöjeställning i form av tivoli eller liknande. Som spelplats gäller alltså i första hand nöjesfält med den för tivoli typiska uppsättningen av nöjesattraktioner såsom karuseller, skjutbanor o.dyl. Med "liknande" avses sådana marknader, festivaler o.dyl. som delvis har tivolikaraktär. Det är givetvis inte tillräckligt att det finns några enstaka marknadsnöjen utan tivolidelen måste i sig kunna liknas med ett tivoli. Gränsen får vid behov läggas fast tydligare genom föreskrifter enligt andra stycket.

I punkt 4 har alternativet med något annat "kännetecken" än namn slopats (jfr dock andra stycket).

Enligt andra stycket delegeras föreskriftsrätt i fråga om spelplats och speltid samt märkning av spelautomaterna. Föreskrifterna kan gå i såväl utvidgande som begränsande riktning. Vad gäller spelplats innebär detta bl.a. att det blir möjligt att genom föreskrifter ge utrymme för spel på andra platser än på tivolin eller liknande. Detta kan bli aktuellt i fråga om varuspelsautomater beträffande vilka man inte rimligen kan räkna med att någon inlösen av varor mot pengar kommer att ske. Som exempel kan nämnas automater med vinster som har mycket lågt värde.

I första stycket anges inte något uttryckligen om speltid men genom att det i punkt 1 anges "i samband med" kommer en tidsfaktor in i bilden. Spel på varuspelsautomater bör inte kunna ske på tider då nöjesfältet i övrigt är stängt. Detta kan vid behov regleras med stöd av andra stycket.

När det gäller märkning av varuspelsautomaterna finns bestämmelser i första stycket 4. Enligt förslaget skall automaterna förses med tillståndshavarens namn. Det kan dock inte uteslutas att det finns fall där en märkning framstår som onödig. Föreskriftsrätten enligt andra stycket kan användas för att medge undantag från dessa bestämmelser om en märkning framstår som onödig.

27 §

I första stycket punkt 1 har tillagts att tillstånd får ges om spelet anordnas i samband med bingospel. Avsikten är att uttrycket ”i samband med” skall förstås så att automatspelet får pågå bara under den tid då bingospel pågår och i direkt anslutning till den lokal där bingospelet bedrivs.

I punkt 2 har högsta insatsen ändrats från 1/6 500 till 1/7 000 basbelopp.

Enligt punkt 3 skall värdet av högsta vinsten uppgå till högst etthundra gånger insatsen, dvs. för närvarande 500 kronor.

Nuvarande punkt 5 om att högst ett visst belopp av vinstens värde får växlas mot kontanter har strukits.

28 §

I paragrafen har den ändringen gjorts att även varuspelsautomater omfattas av krav på tillstånd för innehav.

29-31 §§

I paragraferna har gjorts följdändringar med anledning av att 28 § ändrats så att varuspelsautomater i princip omfattas av krav på tillstånd för innehav.

37 a §

Paragrafen, som är ny, innehåller ett förbud mot att lösa in vinster från varuspelsautomater till varor eller kontanter. Förbudet riktar sig inte bara mot anordnaren utan också mot den som innehar den plats där lotteriet tillhandahålls eller som bedriver näringsverksamhet där. Med att någon innehar en plats avses inte bara innehav på grund av äganderätt utan också innehav på grund av nyttjanderätt e.d. Med plats avses även lokal.
